

CIVILINIO PROCESO KODEKSO STRAIPSNIO 773 DĖL IŠIEŠKOJIMO IŠ DARBO UŽMOKESČIO KEITIMO SIŪLYMO DVILAPIS

Problema

Skolininkams laiku neatlikus savo finansinių įsipareigojimų (nesumokėjus baudos, mokesčių, nuomos, paskolos įmokų ir t.t.), jų bylos teismo sprendimu gali būti perduotos antstoliams. Antstoliai skolas gali išieškoti priverstine tvarka iš skolininko darbo užmokesčio [Civilinio Proceso Kodekso \(CPK\) 736 straipsnyje](#) nurodyto dydžio išskaitomis. Šio teisinio įgaliojimo tikslas – apsaugoti kreditorių interesus, tačiau **prastai subalansuoti išskaitų tarifai kreditoriams gali ir pakenkti**, jei jie neatitinka skolininkų finansinių mokumo gebėjimų ir **sukelia skolų nemokumą**.

Pirmosios „Kurk Lietuvai“ rotacijos metu atliktos [fokus grupės su socialinėmis darbuotojomis ir Užimtumo Tarnybos atvejo vadybininkėmis](#) patvirtino dar 2016 m. Nacionalinio Skurdo Mažinimo Tinklo atlikto [tyrimo](#) išskeltas tezes, jog **pernelyg aukštos išskaitos yra viena dažniausių priežasčių, demotyvuojančių skolininkus grįžti į darbo rinką ir gražinti skolas**. Valstybės Duomenų Agentūros pateikti duomenys tai patvirtina ir kiekybiškai – **net 7 iš 10 skolininkų pajamų iš ūkinės veiklos negauna**. Dėl to [skolų per 2022 m. išieškota itin mažai](#) (~4-6 proc.), o skolos auga 10 kartų sparčiau nei jų išieškojimas (2022 m. bendra skola išaugo 600 mln. Eur., o išieškojimas augo tik 59 mln. Eur). Todėl dabartinė priverstinio **isieškojimo sistema nėra efektyvi**, priešingai – problema tik gilėja. Kreditoriams ji nėra palanki dėl prarandamų skolų, skolininkams kyla finansinio nestabilumo, skurdo ir psichologinių problemų rizika, o valstybei (didžiausiam šalies kreditoriui) kenkia kylantis nedarbas, auganti šešėlinė darbo rinka ir didėjantys socialiniai kaštai, kuriems patenkinti surenkama mažiau mokesčių į biudžetą.

Užsienio praktikos

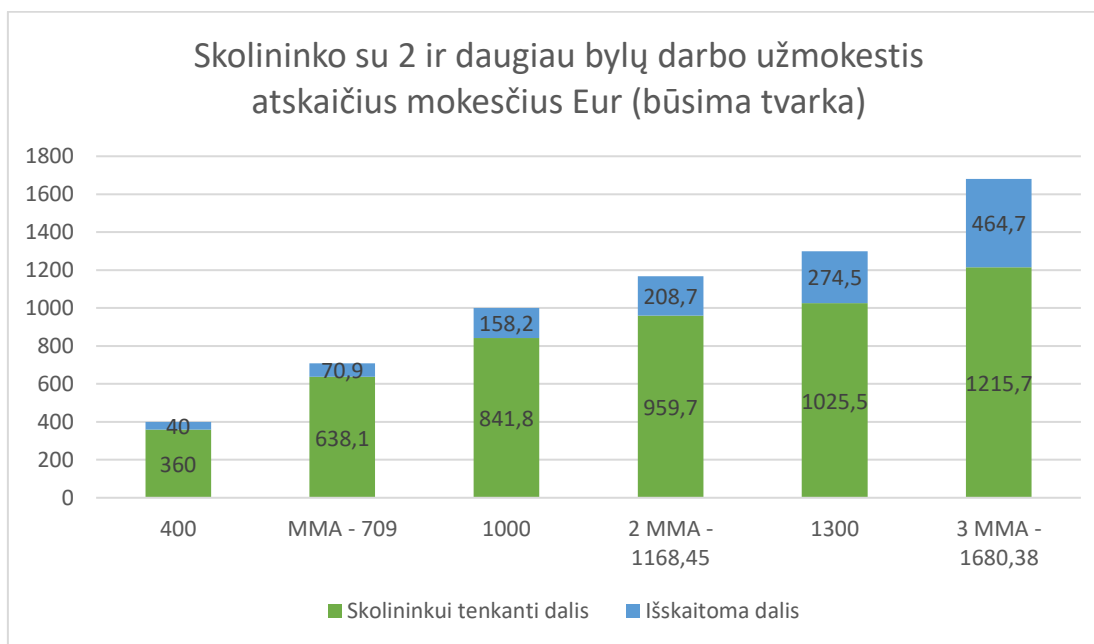
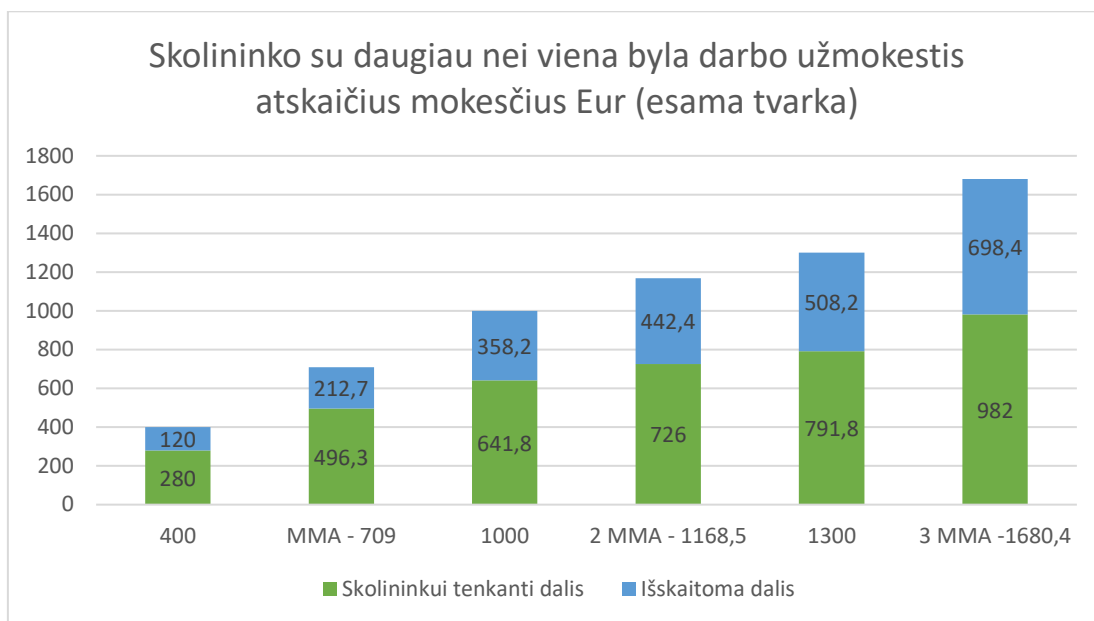
2023 m. atliktas Seimo Kanceliarijos [tyrimas dėl priverstinio išieškojimo praktikų užsienyje](#) atskleidė, jog Lietuva yra viena nedaugelio šalių Europoje, vykdančių išskaitas iš Vyriausybės nustatytos Minimaliosios Mėnesinės Algos (MMA) – net iki 30 proc. turint kelias bylas. **Lenkijoje**, pagal [Darbo kodekso 87 straipsnio 1 dalį](#), išieškant pinigų sumas kitoms prievolėms nei alimentų mokėjimas, piniginės avansinės išmokos ar piniginių baudų išskaitos vykdyti, negalima išskaityti iš darbo užmokesčio dalies, kuri yra lygi teisės aktais nustatytam minimaliajam darbo užmokesčiui. **Latvijoje** [Civilinio proceso įstatymas](#) nustato, jog skolą iš MMA galima išieškoti kuomet išieškoma skola yra susijusi su mažamečio vaiko išlaikymo išlaidomis, arba jei skola susidarė dėl sukeltų traumų, sunkaus sveikatos sutrikdymo, mirties, nusikalstama veikla padarytos žalos, bei vykdant administracinių nusižengimų bylų sprendimus (50 proc.). Visais kitais atvejais išieškant skolą iš darbo užmokesčio išskaičiuojama suma negali viršyti 30 proc. skolininko mėnesinio darbo užmokesčio, o skolininkui turi likti ne mažesnė nei 1 minimaliojo mėnesinio darbo užmokesčio suma. **Estijoje** išieškojimas iš pajamų reglamentuojamas [Vykdymo proceso kodekse](#). Jame nustatyta, kad iš darbo pajamų negali būti išieškoma, jei jos neviršija nustatyto MMA dydžio, išskyrus atvejus, kuomet išieškomi alimentai vaikui (50 proc.), arba kai išieškojimas iš skolininko kito turto nevisiškai patenkina išieškotojo reikalavimą (20 proc.). **Lietuva yra vienintelė šalis tarp kaimyninių valstybių neapsaugant MMA nuo reguliarių išskaitų**. išieškant išlaikymą periodinėmis išmokomis, žalos, padarytos suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat maitintojo gyvybės atėmimu, atlyginimą, Lietuvoje iš MMA leidžiama išskaičiuoti 30 proc. Šią išlygą įstatyminiame projekte paliekame.

Sprendimas

Esama situacija	Siūlymas
Iš MMA galima išieškoti 20 proc. turint vieną bylą, ir 30 proc. turint kelias bylas.	Iš MMA galima išskaičiuoti 10 proc. , nepriklausomai nuo bylų skaičiaus.
Iš sumos, viršijančios MMA, galima išskaičiuoti 50 proc. darbo užmokesčio.	Iš sumos tarp 1 MMA ir 2 MMA – 30 proc. Iš sumos, viršijančios 2 MMA – 50 proc.

Pagal siūlymą bus sukurama nauja pakopa tarp 1 ir 2 MMA, kuri pakeis pakopą pagal bylų skaičių. Taip išskaitos taps labiau progresinės ir labiausiai sumažės žemiausias pajamas gaunantiems skolininkams, bei bus lengviau

administruojamos, nes darbdaviams lengviau matyti darbuotojo pajamas nei bylų skaičių. 1 MMA uždirba apie 10 proc. visų skolininkų. Iš jų 73 proc. turi daugiau nei vieną bylą, jiems išskaitos sumažėja tris kartus. Nuo 2024 m. iš MMA išskaičiuotume 70,9 Eur, t.y. 141 Eur mažiau nei išskaičiuotume dabartine tvarka. 9 proc. skolininkų uždirba tarp 1 ir 2 MMA, jiems taikytume 20 proc. žemesnes išskaitas – per mėnesį tai sudarytų 205,71 Eur, t.y. 89,8 Eur mažiau nei dabar. Daugiau nei 2 MMA dabar uždirba 3 proc. skolininkų, iš jų išskaičiuotume 466,72 Eur per mėnesį, t.y. 89,9 Eur mažiau nei dabar.

Siektinas poveikis yra dvilypis – stabdyti dirbančių skolininkų iškritimą iš darbo rinkos, ir suteikti paskatas šiuo metu nedirbantiems, arba neformaliai dirbantiems skolininkams grįžti į darbo rinką. Mažesnės išskaitos iš MMA suteikia daugiau finansinių paskatų tai daryti, o naujai sukurta pakopa skatins skolininkus kelti kvalifikaciją ir maksimizuoti savo pajamas. Tuo pat turėtų padidėti ir skolų mokumas bei sumažėti priverstinių išieškojimų bylų skaičius – kai 2018 m. buvo paskutinį kartą mažintos išskaitos iš darbo užmokesčio, naujų priverstinių išieškojimų skaičius sumažėjo apie dvidešimčia tūkstančių bylų. Tai suteikia daugiau pasitikėjimo kreditų rinkai, nes yra daugiau dirbančių skolininkų kurie yra labiau pajėgūs vykdyti savo finansinius įsipareigojimus, o dėl sunkumų patekus pas antstolius – netapti nemokiais.

Šiuo metu įstatyminis projektas yra [registruotas](#) ir eina per tarpinstitucinio derinimo etapus.

